SUOMEN TEATTERIT
FINLANDS TEATRAR

Helsingissä 3.3.2025

Suomen Teatterit ry:n lausunto talousvaliokunnalle Kulttuuripoliittisesta selonteosta VNS 8/2024 vp

Suomen Teatterit ry kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua Kulttuuripoliittisesta selonteosta. Suomalaisen teatterin, tanssin ja sirkuksen ammattikentän näkökulmasta selonteossa on paljon hyviä asioita, mutta vision rinnalle tarvitaan konkreettisia ehdotuksia siitä, miten kulttuuritaloutta kehitetään ja julkisen tuen taso varmistetaan pitkällä aikavälillä.

Suomen Teatterit ry edustaa 73 teatterin, tanssin ja sirkuksen alan ammattiorganisaatiota ympäri Suomen. Suomalainen ammattilaisten tekemä esittävä saavuttaa vuosittain noin 3–4 miljoonaa katsojaa. Valtionosuusrahoitettu esittävän taiteen kenttä takaa taiteen saatavuuden ja saavutettavuuden ympäri Suomen.

Esittävälle taiteelle kanavoitu julkinen tuki tuottaa noin 90 miljoonaa euroa lipputuloja vuosittain sekä merkittäviä taloudellisia kerrannaisvaikutuksia muille elinkeinoaloille. Tutkimuksen mukaan 80 % yleisöstä käyttää rahaa myös muihin palveluihin (ravintolat, majoitus, kuljetus) teatteri-illan aikana ja näistä lähes 40 % käyttää palveluihin yli 50 euroa teatterilippujen hinnan lisäksi. Teatterit ja muu esittävä taide ovat siksi merkittäviä aluetaloudellisia toimijoita ja elinvoimatekijöitä paikkakunnillaan. Teattereiden kuluista yli 60 % on henkilöstökuluja, joten merkittävä osa julkisesta tuesta palautuu verotuloina yhteiskunnalle.

Tarve julkisen tuen pitkäjänteiselle kehitykselle

Kulttuuripoliittinen selonteko kuvaa Suomen Teatterit ry:n näkökulmasta kohtuullisen hyvin kulttuuri- ja taidealan kokonaisuutta ja arvoketjua, mutta jää vielä avoimeksi, miten kirjaukset muuttuvat konkreettisiksi toimenpiteiksi, ja millä aikataululla ne vahvistavat alan toimintaedellytyksiä.

Esimerkiksi selonteossa mainitaan, että "*Kulttuuri- ja luovien alojen julkinen rahoitus ja rakenteet vahvistuvat vuoteen 2040 mennessä niin, että luovan talouden osuus BKT:sta kaksinkertaistuu*". Tämä on kannatettava tavoite, mutta selonteosta puuttuu konkreettinen tiekartta siihen, miten julkista rahoitusta lisätään siten, että ala voi nousta hallituskauden aikana tehdyistä sopeutustoimista.

Teatterit saavat pääosin rahoituksensa opetus- ja kulttuuriministeriön kautta esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmästä (ent. teatteri- ja orkesterilaki), jossa vaatimuksena on, että tuettava laitos on yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon. Sen vuoksi selonteossa mainitut erilaiset tavoitteet kulttuuriyrittäjyyden tukemisesta tai esimerkiksi Business Finlandin kautta jaettava TKI-rahoitus luoville aloille eivät edes voi saavuttaa teattereita. Julkisen tukemisen tapoja pitää olla siksi jatkossakin monipuolisesti ja riittävästi; sekä yritys- että yleishyödyllisille kulttuuritoimijoille.

Selonteossa todetaan *”Lisätään rahoituksen ennakoitavuutta mm. monivuotisilla rahoitussuunnitelmilla sekä lisäämällä monivuotisia avustuksia. Kehitetään valtionavustusten strategisuutta.”* Esittävän taiteen valtionosuuslain uudistus tuli voimaan 2022 ja siinä luotiin malli teattereiden 6- ja 3-vuotisille rahoituskausille rahoituksen pitkäjänteisyyden takaamiseksi. Näistä pitkäjänteisistä rahoituspäätöksistä jouduttiin kuitenkin jo vuoden 2025 rahoituspäätöksissä poikkeamaan kulttuuribudjettiin kohdistuneiden leikkausten myötä.

Rahoituksen pitkäjänteisyyden, monipuolisuuden ja kasvun näkökulmasta selonteon monet tavoitteet ovat ristiriidassa hallituskauden aikana tehtävien sopeutustoimien kanssa.

Yksityisen rahoituksen esteet ja mahdollisuudet

Teatterit saavat rahoituksensa pääosin kolmesta lähteestä: valtion tuesta, kuntien tuesta sekä omista lipputuloista tai muusta yksityisestä tuesta. Näiden tulojen suhde vaihtelee toimijoittain. Julkisen tuen leikkaukset pakottavat teatterit vähentämään henkilökuntaa, säästämään tuotantokuluista ja nostamaan lipunhintoja, mikä heikentää taiteen saavutettavuutta. Teatterit joutuvat pohtimaan tarkasti, miten liput hinnoitellaan, jotta suurella yleisöllä on edelleen niihin varaa.

Monilla teattereilla olisi kiinnostusta vahvistaa yksityisen tuen osuutta esimerkiksi yritysyhteistyön ja sponsoroinnin kautta, mutta se vaatii erillisiä investointeja, joihin tällä hetkellä ei ole varaa. Yksityisen rahoituksen kasvattamiseksi tulisi päinvastoin voida palkata uusia työntekijöitä tekemään tarvittavaa suhdetyötä, rakentamaan verkostoja ja luomaan lahjoitusmalleja. Kun kaikesta joudutaan säästämään, tällaiseen investointiin ei ole mahdollisuutta eikä uskallusta, vaikka se pitkällä tähtäimellä voisinkin maksaa itsensä takaisin.

Konkreettiset toimenpiteet yksityisen rahoituksen lisäämiseksi

Julkinen tuki on ratkaisevan tärkeä vipuvoima yksityisen rahoituksen kasvattamiseksi teatterin, tanssin ja sirkuksen toimialalla. Vahva julkinen tuki mahdollistaa pitkäjänteisen suunnittelun, taiteellisen, hallinnollisen ja teknisen henkilöstön palkkaamisen vakituisiin työsuhteisiin sekä työehtosopimusten mukaisten palkkojen ja työehtojen toteutumisen. Vakaa julkinen rahoitus luo edellytykset korkealaatuiselle taiteelle, joka houkuttelee yleisöä ja kasvattaa lipputuloja.

Yksityisen rahoituksen lisääminen edellyttää kannustimia. Esimerkiksi teatterilippujen alennettu arvonlisäverokanta on ollut kulttuuripoliittisesti merkittävä tuki alalle. Arvonlisäveron nostaminen 10 prosentista 14 prosenttiin vuoden 2025 alussa on ristiriidassa selonteon tavoitteiden kanssa, joissa pyritään kasvattamaan kulttuurin kulutusta ja yksityistä rahoitusta. Suomen Teatterit ry ehdottaa, että kulttuurituotteiden arvonlisäveron alentamista selvitetään mahdollisimman pian, sillä se voisi tuottaa merkittävän kasvupyrähdyksen kulttuurin yksityiseen kulutukseen.

Tämän lisäksi Suomen Teatterit ry kannattaa selonteon ehdotusta kulttuuri- ja virike-etujen laajemmasta hyödyntämisestä. Virike-edun verovähennyksen euromääräistä rajaa tulisi nostaa, jotta yksityisiä varoja kanavoitaisiin kulttuurialalle entistä enemmän.

SUOMEN TEATTERIT

Yhteenveto

Kulttuuriala tarvitsee positiivisen näkymän tulevaisuuteen kohti leikkausten jälkeistä parempaa aikaa ja Kulttuuripoliittisessa selonteossa on tähän hyvät mahdollisuudet. Suomen Teatterit ry toivoo talousvaliokunnan kuitenkin kiinnittävän huomiota siihen, miten nyt toteutetut julkisen tuen leikkaukset heikentävät alan työllisyyttä ja elinvoimaa sekä ovat ristiriidassa selonteon pitkän aikavälin tavoitteiden kanssa.

Kulttuuriala tarvitsee konkreettiset askelemerkit, taloudellisia kannustimia ja luottamuksen julkisen tuen kehittymiseen, jotta alalla uskalletaan tehdä rohkeita avauksia, rakenteellisia muutoksia ja uusia panostuksia. Suomen Teatterit ry:n mielestä selonteon toimenpidesuunnitelman täytyy olla uskottava tiekartta kulttuurialan kestävälle kehitykselle ja taloudelliselle kasvulle, jotta kulttuuri on 2040-luvulla selonteon vision mukaisesti Suomea yhdistävä ja vahvistava voima.

Suomen Teatterit ry:n puolesta,

Kaisa Paavolainen, toimitusjohtaja
kaisa.paavolainen@suomenteatterit.fi
p. 040-5180698

Suomen Teatterit ry (STEFI) on suomalaisen esittävän taiteen ammattiorganisaatioiden edunvalvonta- ja työnantajajärjestö, joka työskentelee jäsentensä toimintaedellytysten turvaamiseksi ja hyvän teatterin, tanssin ja sirkuksen tekemisen mahdollistamiseksi Suomessa.

www.suomenteatterit.fi